УДК 378.035.6

А. О. Омельченко

СПОРТИВНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Патріотичне виховання Української молоді в сучасних умовах, а саме в умовах проведення АТО, набуває великої актуальності та значущості. Особливо гостро ця проблема стоїть у Луганській та Донецькій областях, які зараз вимушено поділені на території України та тимчасово непідконтрольні території. У спортивних закладах Донбасу тренується спортивна молодь з обох територій. Їх правильне ставлення до подій, які відбуваються в Україні у більшій мірі залежить від того в якому соціальному середовищі вони опиняться у цьому навчальному закладі.

Патріотизм – найважливіше духовне надбання особистості, що характеризує вищий рівень її розвитку та проявляється в її активній діяльності на благо Батьківщини. Програма патріотичного виховання молоді – одна з пріоритетних в сучасній молодіжній політиці. Це означає, що і нам, педагогам, виключно важливо, якою буде людина майбутнього, в якій мірі вона освоїть дві важливі соціальні ролі – роль громадянина і роль патріота. Треба розуміти, що патріотизм – це не природно-генетична якість людини, а соціальна, і тому не успадковується, а формується. [4]

Ефективна робота щодо соціалізації особистості кожної дитини, відродження національної самосвідомості, становлення громадянина, патріота, відповідального за долю країни, – головне завдання кожного педагогічного колективу, кожного педагога. У вирішенні цієї проблеми важливу роль відіграють спортивні школи, колективи, секції.

Проблемою патріотичного виховання молоді займалися С. Захаренко, О. Коваленко, С. Луговська. Автори у своїх працях підіймають питання національно-патріотичного виховання школярів на позакласних заняттях.

На жаль аналіз сучасної літератури показує, що в нашій країні ця проблема недостатньо досліджена та висвітлена і тому потребує детальної розробки методичних рекомендацій, відповідних програм вивчення курсів спортивно-патріотичного виховання, науково-популярної молоді для широкого кола спортивної молоді тощо. Проблема загострюється ще й тому що подібний тип науково-методичної літератури більш спрямований на загальноосвітні навчальні заклади та не адаптовані на заклади спортивного профілю. Тим паче, що для багатьох спортсменів тренер є більшим авторитетом ніж вчителі і батьки. У більшій мірі це пов’язано з тим, що спортсмени, які займаються спортом

професійно, проводять більше часу у спортивній залі ніж у родині та школі. І тому, в першу чергу, патріотом повинен бути саме тренер, адже прийшовши в спортивною секцію юний спортсмен потрапляє в нову соціальну сферу і саме тренер несе відповідальність за виховання і формування патріотизму юного спортсмену, як повноцінного громадянина своєї країни. Багато років поспіль вищі навчальні заклади готують тренера, як професійно-кваліфікованого робітника, конкуренто здатного на ринку праці, при цьому виховання патріотичних якостей особистості залишається в тіні. Вольовий, сильний тренер може бути здатним підготувати результативного спортсмена, який досягнувши певних результатів раптово може залишити свою команду та взагалі переїхати і захищати честь на спортивній арені іншої країни. Чи є вина в цьому тренера? Чи є ця людина дійсно патріотом, яка не змогла сформувати у свого вихованця спортивні якості. Саме ця проблема у перше постає у навчальному закладі, де у недостатній мірі приділяється увага формуванню потрібних якостей. Фактом залишається недостатнє фінансування будь якого спортивного напрямку і тому спортсмен з недостатньо розвиненими патріотичними відчуттями без коливань віддасть перевагу матеріальному заохочуванню у перевагу любові до країни. Тому саме тренер є першою і основною сходинкою у формуванні патріотичних поглядів спортсмена-громадянина своєї країни.

Процес вироблення моральних уявлень з питань патріотизму і громадянськості повинен здійснюватися з урахуванням вікових особливостей спортсменів в освітньому, змагальному і поза навчальному процесі. Особливо важлива ця проблема в дитячому спорті, так як саме в цьому віці, на ранньому етапі спортивної підготовки відбувається інтенсивне формування особистості спортсмена йде процес накопичення досвіду поведінки людини [1].

Виховання перш за все починається з родини, якщо погляди тренера і батьків різні на події, які відбуваються в нашій країні, то дитина переважно буде обирати думку батьків. Тому задача тренера власним авторитетом, прикладом, не порушуючи родинні зв’язки толерантно переконати у правильному ставленні до своєї країни. Саме не нав’язати свою думку, а створити соціальні умови, щоб дитина сама дійшла до правильної думки. Як наслідок в достатній мірі розвинути, пробудити патріотичний настрій дитини.

Метою роботи є охоплення всіх рівнів сучасного соціуму за допомогою спорту як важливого соціального феномену, надаючи широкий вплив на основні сфери життєдіяльності молоді. Фахівцям у цій сфері діяльності необхідно пропонувати нові інноваційні ідеї, розробляти нові технології, змінювати пріоритети, вибудовувати нову парадигму розвитку сучасного спорту. Ефективне забезпечення патріотичного виховання можливо при комплексному використання політичних, правових, економічних, духовно-моральних, інформаційних та інших можливостей суспільства і держави. Головним завданням в заняттях з

юними спортсменами є виховання високих моральних якостей людини: любові до Батьківщини, почуття колективізму, чесності, дисциплінованості та працьовитості.

Завдання патріотичного виховання:

1. Формування у вихованців поглядів і переконань з питань патріотизму і розвитку почуття гордості за свою країну.

2. Виховання особистості громадянина – патріота Батьківщини, здатного стати на захист державних інтересів країни.

3. Організація практичної діяльності з формування патріотичного поведінки і культури міжнаціональних відносин. [6]

Формування у вихованців патріотизму як складового елементу його світогляду і ставлення до Батьківщини, інших націй і народів. Тільки на основі високих почуттів патріотизму та національних святинь зміцнюється любов до батьківщини, виявляється почуття відповідальності за її могутність і незалежність, збереження матеріальних і духовних цінностей, розвивається благородство і гідність особистості.

Розвиваючи почуття патріотизму і любові до Батьківщини педагогічний колектив використовує всі можливості тренувального процесу і заходів поза занять, формуючи у займаються мотивацію до занять спортом, моральні і громадянські позиції по відношенню до оточуючих людей.

Методи формування патріотичного настрою у спортсменів можна розділити на дві групи:

1. Патріотично-виховна робота на навчальних, тренувальних заняттях та змаганнях:

- проведення змагань, присвячених видатним спортсменам України, пам’яті загиблих, які захищали нашу Державу, видатним подіям України тощо;
- урочисте піднятті прапору та звучання гімну на кожних змаганнях.

2. Патріотично-виховна робота у поза тренувальний час:

- інформування спортсменів про військово-політичні обставини в країні;
- організація зустрічей з видатними спортсменами України, олімпійськими та паралімпійськими чемпіонами;
- вивчення зі спортсменами гімну України;
- відвідування краєзнавчих музеїв, музеїв бойової слави;
- оформлення «Кутка спортивної слави».

Досягнення спортивних результатів будь якою ціною залишається для переважної кількості тренерів першим головним завданням і переконати їх у важливості патріотичного виховання інколи буває дуже складно. За «блиском золота» тренер не бачить тіньової сторони, яка може виявити себе не сьогодні, а найблищим часом. Треба мати велику

силу волі, щоб розуміти той факт, що якщо ми сьогодні не кинемо усіх зусиль на патріотичну складову, то втратимо майбутнє покоління і радикально змінимо майбутнє країни не в кращому напряму.

В наш час склалася ще одна проблемна ситуація: люди вимушені залишити свої домівки, покинути свої матеріальні блага та переїхати з окупованої території щоб працювати і жити в Україні. На щастя таких людей не мало. Більша кількість спортивних організацій майже у повному складі переїхали на українську територію, зберігши тренерсько-викладацький склад та склади збірних команд. Були навіть випадки, коли тренери і спортсмени відмовлялися від вигідних пропозицій перейти до спортивних клубів Російської Федерації, залишившись відданими Україні.

Одна з найяскравіших зірок в художньої гімнастики бронзова призерка Олімпійських ігор кримчанка Ганна Різатдінова відмовилася приймати російське громадянство і виступати у збірній команді Росії на Олімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро. Олімпійський чемпіон з боксу Олександр Усик також залишився громадянином України. Боксер, який виступає в промоутерської компанії братів Кличків, твердо шанує традиції предків: носить козацький оселедець, танцює гопак, в смутні часи завойовує симпатії співвітчизників. Українські коментатори неодноразово підкреслювали патріотизм і відданість Україні Усика. Але, нажаль, є і такі, які за зовнішнім виглядом, «ораторськими здатностями» презентують себе патріотами при цьому в душі мають інші погляди вдало маскуючись. Такі люди зможуть виховати тільки собі подібних. Тому керівникам потрібно ретельно ставитись до підбору кадрів, які працюють з молодим поколінням, або брати на себе завдання виховання викладачів. Звісно заглянути у душі і прочитати думки, які містяться у голові не можливо, а тому потрібно розробити ряд діагностичних тестів, які б дали змогу виявити ступінь сформованості патріотичних якостей особистості та тенденцію до їх модифікацій. Систематичний підхід до цього питання дасть змогу відтворити реальну картину стану сформованості патріотичного настрою. Подібні думки вітають від початку сумних подій в Україні. У 2015 році Кабінетом міністрів України було запропоновано створити для усіх громадян, навіть які претендують на займання високих посад у державі, тест на лояльність до держави Україна та вивчення інформації про кандидатів за їх соціальними мережами та іншими фактами біографії. Але, нажаль, все це залишилося тільки на словах.

Так на початку 2015-2016 навчального року в Навчально-науковому інституті фізичного виховання і спорту серед студентів був проведений моніторинг сформованості національно-патріотичного почуття. Студентам були запропоновані анонімні анкети які містили відкриті та закриті запитання ставлення до держави, влади, ситуації в Україні, громадянської позиції, знання національної символіки та головних історичних подій і видатних людей України. Результати показали

наступне: у 80% студентів патріотичний почуття розвинене на достатньому рівні, але, нажаль, 3% студентів не знають державних символів України, 5% – хотіли б виїхати з країни, 2% – соромляться того, що є громадянином України, 10% – не приймають ніякої участі у національно-патріотичних заходів, які проводяться у навчальному закладі.

Аналіз отриманих даних свідчить про те, що спортивна молодь має достатній базовий рівень сформованості патріотичних якостей, який потребує подальшого вдосконалення.

Подібні методики потрібно використовувати і серед педагогічного та тренерського складів.

Ураховуючи все вищезазначене можна зробити висновки, що в умовах проведення антитерористичної операції питання патріотичного виховання за допомогою фізичної культури і спорту набуває великої актуальності. Особливо гостро ця проблема стоїть на територіях Луганської та Донецької областях, де зараз знаходяться навчальні та спортивні заклади в яких навчаються і тренуються діти з обох територій: території України та непідконтрольної території. На жаль, заходи, направлені на спортивно-патріотичне виховання молоді розвинені на низькому рівні. Завдання кожного педагогічного колективу, педагогу, тренеру усіма можливими засобами вести ефективну роботу щодо соціалізації особистості кожної дитини і як наслідок становлення громадянина, патріота, відповідального за долю України.

Методичним та психологічним службам потрібно активізувати та спрямувати роботу на розробку, діагностику та корекцію методів дослідження стану сформованості національно-патріотичних якостей, як у молоді так і у тренерсько-викладацького складу.

Навчаючи – ми виховуємо, а виховуючи – ми навчаємо жити в гармонії із своїм внутрішнім світом, створюємо умови для реалізації внутрішнього потенціалу кожної дитини, розкриття її здібностей, обдарувань та талантів. Головне в цій роботі – сформувати особистість із стійкими національно-патріотичними якостями.

Список використаної літератури

1. Захаренко С. Формування громадянина – патріота у педагогічній системі О. А. Захаренка / С. Захаренко, О. Коваленко // Рідна школа. – 2013. – № 6. – С. 36–40. **2. Концепція** національно-патріотичного виховання дітей і молоді// Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 No 641. **3. Концепція** загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013–2017 роки: Затвердж. колегією Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (протокол № 6/1-21 від 30.05.2012) [Електронний ресурс] // – Режим доступу: http:// www.osvita.org.ua. – Назва з екрану. – Мова укр. (дата звернення: 21.09.2014). **4. Луговська С. О.** Виховання патріотичних цінностей – пріоритетне завдання сучасної української

школи / С. О. Луговська // Виховна робота в школі. – 2013. – № 8. – С. 14–18. **5. Про методичні** рекомендації з питань організації виховної роботи у навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році/ Лист Міністерства освіти і науки України від 25.07.14 №1/9-376 [Електронний ресурс] // – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua – Назва з екрана. – Мова укр. (дата звернення: 24.09.2014). **6. Чорнодольська Г. В.** Вертеп / Г. В. Чорнодольська // Виховна робота в школі. – 2011. – № 12. – С. 40–42.

Омельченко А. О. Спортивно-патріотичне виховання як один із пріоритетних напрямків виховання сучасної молоді

У статті розглянуто питання спортивно-педагогічного виховання молоді в сучасних умовах. Особливо гостро це питання стоїть на територіях Луганської та Донецької областях, де зараз знаходяться навчальні та спортивні заклади в яких навчаються і тренуються діти з обох територій: території України та непідконтрольної території. У статті пропонується активізувати та спрямувати роботу на розробку, діагностику та корекцію методів дослідження стану сформованості національно-патріотичних якостей, як у молоді так і у тренерсько-викладацького складу.

Ключові слова: патріотизм, виховання, спортивна молодь, антитерористична операція, тренер, педагог.

Омельченко А. А. Спортивно-патриотическое воспитание как одно из приоритетных направлений воспитания современной молодежи

В статье рассмотрен вопрос спортивно-педагогического воспитания молодежи в современных условиях. Особенно остро этот вопрос стоит на территориях Луганской и Донецкой областях, где находятся учебные и спортивные заведения, в которых учатся и тренируются дети из обеих территорий: территории Украины и неподконтрольной территории. К сожалению, меры, направленные на спортивно-патриотическое воспитание молодежи развиты на низком уровне. В статье предлагается активизировать и направить работу на разработку, диагностику и коррекцию методов исследования состояния сформированности национально-патриотических качеств, как у молодежи так и у тренерско-преподавательского состава.

*Ключевые слова:*патриотизм, воспитание, спортивная молодежь, антитеррористическая операция, тренер, педагог.

Omelchenko A. Sports and Patriotic Education as one of the Priorities of Education of Today's Youth

The questions of sports-pedagogical education of today's youth in modern conditions. Especially sharply this question is in the Luhansk and Donetsk regions, where there are educational and sports institutions which

educate and train children from both territories, Ukraine and uncontrolled territory. Unfortunately, measures aimed at sports and patriotic education of youth developed low.

Sport as important social phenomenon covers all levels of modern society, providing a broad impact on the main spheres of youth. Professionals in this field need to offer new innovative ideas, develop new technologies, changing priorities, to build a new paradigm of modern sport.

The task of each teaching staff, teacher, coach all possible means to conduct effective work on the socialization of each child and as a result of becoming a citizen, patriot responsible for the fate of Ukraine. In the article the focus and intensify work on development, diagnosis and correction methods of investigation of formation of national-patriotic qualities, bothyoung and the coaching faculty.

*Key words:*patriotism, education, sports youth anti-terrorist operation, coach and teacher.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2017 р.
Прийнята до друку 27.04.2017 р.
Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.